

bonjour tristesse

De liefde voor tegenstellingen
in de Franse vocale muziek

KAMERKOOR VOCOZA
o.l.v. SANNE NIEUWENHUIJSEN

Programmaboekje

Juni 2013

Programma

Olivier Messiaen – *O Sacrum Convivium!*
Maurice Duruflé – *Quatre motets*
Francis Poulenc – *Quatre petites prières de Saint François d'Assise*
André Caplet – *Inscriptions Champêtres*
Rudolph Escher – *Le vrai visage de la paix*

pauze

Camille Saint Saëns – *Calme des Nuits*
Claude Debussy – *Trois Chansons*
Maurice Ravel – *Trois beaux oiseaux du paradis*
Francis Poulenc – *Sept Chansons*

Met dank aan onze sponsors: Ferluce, McDonnell Productions BV en de vrienden van Vocoza.

U wordt vriendelijk verzocht uw MOBIELE TELEFOON uit te schakelen

Word vriend van Vocoza

Met uw hulp kan Vocoza bijzondere concerten blijven geven. Stort 30 euro of meer op rekening NL05 INGB 0005 0572 19 t.n.v. Vocoza in Amsterdam, en wees verzekerd van een goede plek, naast de korting die u op de toegangskarten krijgt.

Komende concerten

De volgende concerten van Kamerkoor Vocoza zijn op 7 en 8 december 2013 in Haarlem en Amsterdam. Op het (kerst)programma staan onder meer de Chichester Psalms van Leonard Bernstein.

Vocoza is aangesloten bij de te Voorschoten

Toelichting & teksten

De Franse componist **Olivier Messiaen** (1908-1992) was een muzikaal wonderkind. Hij leerde zichzelf piano spelen, volgde daarna les en ging al als elfjarige naar het conservatorium in Parijs om zijn opleiding te voltooien. Naast piano leerde hij het orgel bespelen en bleek zijn talent voor het compositievak. Voortdurend experimenteerde en innoveerde hij met instrumenten, ritmes en harmonieën, geïnspireerd door zeer diverse invloeden. Vogels vormden een rode draad in zijn carrière; hij werd wel de meest muzikale ornitholoog – of de meest ornithologische componist genoemd.

O Sacrum Convivium! is geschreven in 1937, een jaar nadat Messiaen met drie vrienden in opstand kwam tegen de 'losbandige moderne muziek die de straten van Parijs teisterd' (de Groupe des Six, met o.a. Poulenc). Het serieuze religieuze stuk vormt een duidelijke tegenstelling met het frivole werk van de Parijzenaren. In *O Sacrum Convivium!* drukt Messiaen zijn grote liefde voor het rooms-katholieke geloof uit, en dan vooral de hoopvolle en liefdevolle kanten daarvan. De tekst is van Franciscus van Assisi. De toevoeging van het uitroepteken komt van Messiaen en is een uiting van zijn grote geloof. De componist laat het wonder van de eucharistie terug komen in de melodie, zowel in het zachte begin en einde als in het juichende middengedeelte. De intieme harmonieën, soms zelfs sensueel genoemd, doen denken aan de klanken van het orgel, het instrument waar Messiaen zelf veel op speelde en voor componeerde. Het is een van de weinige werken die hij schreef voor koor a capella.

O Sacrum Convivium

Olivier Messiaen

O sacrum convivium,
In quo Christus sumitur,
Recolitur memoria passionis eius;
Mens impletur gratia,
Et futurae gloriae,
nobis pignus datur.
Alleluia.

O heilig gastmaal
waar Christus genuttigd wordt;
waar zijn lijden herdacht wordt,
waar de ziel met genade wordt gevuld
en ons het onderpand voor toekomstige
heerlijkheid gegeven wordt.
Halleluja.

Vertaling: Eduard van Hengel

Maurice Duruflé (1902-1986) was een tijdgenoot van Messiaen. Ook Duruflé volgde lessen aan het conservatorium in Parijs. En net als Messiaen werd Duruflé docent aan het conservatorium. Als componist was Duruflé echter van een geheel ander karakter. Terwijl Messiaen jaarlijks wel één of meerdere composities afrondde, publiceerde Duruflé slechts dertien werken – die hij na publicatie nog steeds niet goed genoeg vond, bleef wijzigen en verder perfectioneren.

De *Quatre Motets sur des Thèmes Grégoriens* (1960) is één van zijn twee werken voor koor a capella. Ieder van de vier delen is gebaseerd op een Gregoriaans gezang. In *Ubi Caritas* wordt in serene klanken het wassen van de voeten bij het Laatste Avondmaal bezongen. *Tota Pulchra Es*, dat alleen gezongen wordt door de vrouwen uit het koor, is gewijd aan de verering van de Onbevleete Ontvangenis. De lichtvoetige melodie die door de ruimte zweeft, doet denken aan engelen die de maagdelijkheid van Maria bewonderen. Het tempo in dit tweede deel ligt hoger dan in het eerste deel en leidt naar deel drie, *Tu Es Petrus*. In juichende tonen zingt het gehele koor over Petrus, de rots waarop Jezus zei zijn gemeente te willen bouwen (Mattheus 16:18). Dit derde deel van de cyclus is het meest ritmische en vormt daarmee het hoogtepunt van de vier motetten. In het laatste deel, *Tantum Ergo*, keert Duruflé terug naar de serene klanken die in het eerste deel te horen waren. De tekst is een hymne die vaak gezongen wordt bij het Heilige Sacrament; de meditatieve sfeer die past bij dit ritueel vormt een vreedzame afronding van de vier motetten.

Quatre Motets

Maurice Duruflé (1960)

I. Ubi Caritas

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.
Congregavit nos in unum Christi amor.
Exultemus, et in ipso iucundemur.
Timeamus, et amemus Deum vivum.
Et ex corde diligamus nos sincero.

II. Tota pulchra es

Tota pulchra es, Maria
et macula originalis non est in te
Vestimentum tuum candidum quasi nix
et facies tua sicut sol
Tu gloria Jerusalem
Tu laetitia Israel
Tu honorificentia populi nostri

III. Tu es Petrus

Tu es Petrus
Et super hanc petram
aedificabo ecclesiam meam

IV. Tantum ergo

Tantum ergo sacramentum
veneremur cernui
Et antiquum documentum
novo cedat ritui
Praestet fides supplementum
sensuum defectui
Genitori genitoque
laus et jubilatio
salus honor virtus quoque
sit et benedictio
Procedenti ab utroque
compar sit laudatio
Amen

Tekst: hymne van Thomas van Aquino

Francis Poulenc (1899-1963) is als componist de vleesgeworden tegenstelling. Claude Rostand, een vooraanstaand musicoloog, zei ooit: 'In Poulenc wonen twee zielen: die van een monnik en die van een kwajongen'. Poulencs kwajongens kant uit zich in zijn lidmaatschap van de *Groupe des Six*, een vriendengroep die de 'losbandige moderne muziek' produceerde waartegen Messiaen in opstand kwam. Zijn monnikenziel ontwaakte na het overlijden van een aantal vrienden.

Het eerste werk van Poulenc vandaag vertegenwoordigt deze monnikenziel. De *Quatre petites prières de Saint François d'Assise* schreef hij in 1948, op verzoek van een achterneef die in het klooster leefde. In de vier gebeden worden achtereenvolgens de Heilige Maagd Maria, de Almachtige, Jezus en de Franciscaner broeders die hun leven wijden aan God geëerd. De intieme miniatuurtjes getuigen van de nederigheid en de diepe religieuze gevoelens van Poulenc. Deze emoties, gecombineerd met zijn talent voor melodie en harmonie, leveren vier pareltjes op voor de mannen van Vocoza.

Quatre petites prières de Saint François d'Assise

Francis Poulenc

I. Salut Dame Sainte

Salut, Dame Sainte, reine très sainte, mère de Dieu, ô Marie qui êtes vierge perpétuellement, élue par le très saint Père du Ciel, consacrée par Lui avec son très saint Fils bien aimé et l'Esprit Paraclet, vous en qui fut et demeure toute plénitude de grâce et tout bien !
Salut, palais ; salut, tabernacle ; salut, maison ; salut, vêtement ; salut, servante ; salut, mère de Dieu !
Et salut à vous toutes, saintes vertus qui par la grâce et l'illumination du Saint Esprit, êtes versées dans les cœurs des fidèles et, d'infidèles que nous sommes, nous rendez fidèles à Dieu !

II. Tout Puissant

Tout puissant, très saint, très haut et souverain Dieu ; souverain bien, bien universel, bien total ; toi qui seul est bon ; puissions-nous te rendre toute louange, toute gloire, toute reconnaissance, tout honneur, toute bénédiction ; puissions-nous te rapporter toujours à toi tous les biens. Amen.

III. Seigneur, je vous en prie

Seigneur, je vous en prie, que la force brûlante et douce de votre amour absorbe mon âme et la retire de tout ce qui est sous le ciel afin que je meure par amour de votre amour, puisque vous avez daigné mourir par amour de mon amour.

IV. O mes très chers frères

O mes très chers frères et mes enfants bénis pour toute l'éternité, écoutez-moi, écoutez la voix de votre Père : Nous avons promis de grandes choses, on nous a promis de plus grandes ; gardons les unes et soupirons après les autres. Le plaisir est court, la peine éternelle. La souffrance est légère, la gloire infinie. Beaucoup sont appelés, peu sont élus, tous recevront ce qu'ils auront mérité. Ainsi soit-il.

Wees gegroet, heilige Vrouwe, zeer heilige Koningin Moeder Gods, Maria, altijd maagd, uitverkoren door de allerheiligste Hemelvader, gewijd door Hem en Zijn zeer heilige welgeliefde Zoon en de Troostrijke Geest, in U was en is de volheid van de genade en alle goedheid!
Wees gegroet, paleis; wees gegroet, tabernakel; wees gegroet, woning; wees gegroet, gewaad; wees gegroet, dienaar; wees gegroet, Moeder Gods!
En wees gegroet, jullie, heilige deugden, die door de genade en het licht van de Heilige Geest zijn uitgestort in de harten van de gelovigen en van de ongelovigen die wij zijn, ons trouw maakt aan God.

Zeer almachtige, zeer heilige, zeer verheven en opperste God; opperste goedheid, volmaakte goedheid; U de enige goede; Laat ons U alle lof brengen, alle glorie, alle dank, alle eer, alle zegen; laat ons altijd alle goeds aan U opdragen. Amen.

Heer, ik bid U dat de brandende en zoete kracht van Uw liefde mijn ziel vervulle en haar verre houdt van alles wat onder de hemel is. Opdat ik sterf uit liefde voor Uw liefde, daar U zich verwaardigde te sterven uit liefde voor mijn liefde.

O mijn dierbare broeders en mijn tot in alle eeuwigheid gezegende kinderen, luister naar mij, luister naar de stem van uw Vader: Wij hebben grote beloften gedaan, men deed ons nog grotere beloften; laat ons het eerste nakomen en de andere blijven nastreven. Het genot is kort en de pijn is eeuwigdurend. Het lijden is licht, de glorie oneindig. Velen zijn geroepen, weinigen zijn uitverkoren. een ieder ontvangt wat hij verdient. Zo zij het.

Vertalingen: John Hacking

De vrouwen vervolgen het programma met Caplet's *Inscriptions Champêtres*. **André Caplet** (1878-1925) is vooral bekend van zijn werk als dirigent en het orkestreren van vele composities van Debussy. Toch is ook zijn eigen oeuvre aanzienlijk. Hij weet de menselijke stem prachtig als instrument in te zetten. Zo ook in de *Inscriptions Champêtres*, waar de tekst wordt afgewisseld met vocaliserende melodieën. De tekst is van de Franse dichter Rémi de Gourmont (1858-1915). Als symbolist stelt hij de verbeeldingskracht en de intuïtie centraal, en dat hoor je ook terug in de muziek. De vier jaargetijden worden bezongen, en ieder seizoen heeft zijn eigen karakter. De lente klinkt pril en loom, het nieuwe begin van het jaar en de liefde. De zomer volgt, vol en warm, de koeien wandelen traag naar het wed. Dan huilen de bomen hun bladeren naar beneden en is de herfst begonnen. De cirkel is rond als de natuur zich te slapen legt als een mummie, met het hart als een karbonkel verscholen in het koude lichaam.

Inscriptions Champêtres

André Caplet (1878 - 1925)

Printemps, ô frêle et bleue anémone,
Dans la langueur pâle de tes yeux clairs
L'amour a mis son âme éphémère,
Mais le vent passe et tu frissonnes.

Lente, oh broze blauwe anemoon,
in het bleke verlangen van jouw heldere ogen
heeft de liefde haar vluchtige ziel geplant,
maar daar is de wind en jij huivert.

Été, quand l'orgueil des roseaux sur la rive
Marque le cours du fleuve vers la mer, le soir
On voit dans l'eau des ombres se coucher pensive:
Lents et doux, les bœufs s'en vont à l'abreuvoir.

Zomer, wanneer het trotse riet langs de oever
de loop van de rivier naar zee markeert, zien we
's avonds de schaduwen peinzend gaan liggen:
traag en mak begeven de koeien zich naar het wed.

Automne, il pleut des feuilles, il pleut des âmes,
Il pleut des âmes mortes d'amour, les femmes
Contemplant l'occident avec mélancolie,
Les arbres font dans l'air de grands gestes d'oubli.

Herfst, het regent bladeren, het regent zielen,
het regent zielen gestorven aan de liefde, de vrouwen
turen droefgeestig naar het westen, de bomen
maken in de wind grote gebaren van vergetelheid.

Hiver, femme aux yeux verts tombés sous le lin-
ceul des neiges, Tes cheveux sont poudrés de gel,
d'amertume et de sel,
O momie, et ton cœur vaincu, docile aux sortilèges,
Dort, escarboucle triste, au fond de ta chair immor-
telle.

Winter, vrouw met groene ogen, begraven onder
sneeuw, je haren zijn bestoven met ijs, met bitter
en zout,
oh mummie, jouw verslagen en betoverd hart,
slaapt, triest karbonkel*, diep in jouw onsterfelijke
lichaam.

Tekst: Remy de Gourmont (1858-1915)

Vertaling: Violette Baudet

Het laatste werk voor de pauze is van **Rudolph Escher** (1912-1980). Deze componist wist een zeer precieze, analytische en wetenschappelijke inborst te verenigen met een groot talent voor betoverende, lyrische melodieën waarmee hij vooral poëtische teksten tot prachtige harmonieën componeerde. Zijn wetenschappelijk analytische achtergrond deelde hij naar eigen zeggen met zijn familie: zijn grootvader was ingenieur, zijn vader hoogleraar in de geologie en zijn oom M.C. Escher een zeer precies graficus. Op zijn muzikale werken was hij zeer kritisch, en net als Duruflé was de publicatie van een werk zeker niet het eindpunt ervan. Hij ging zelfs zo ver dat hij een aantal reeds uitgebrachte werken liet vernietigen door zijn uitgever. Niets werd aan het toeval overgelaten.

De Tweede Wereldoorlog had grote invloed op Escher. Hij verloor veel van de werken bij het bombardement op Rotterdam en ging schrijven voor het ondergrondse blad 'De vrije Katheder'. Voor hem was de oorlog een tijd vol destructie en rampen, die hij vertaalde naar composities vol zwaarte en verbeterheid. In *Le vrai visage de la paix* (1953) is de tegengestelde emotie te horen: de extase en lichtheid pas-

send bij de vrije mens en het leven in vrede en gerechtigheid. De tekst is van Paul Éluard, een dichter die hij bewonderde. "Het gedicht van Éluard is ideaal als inspiratiebron voor vocale muziek omdat het nergens 'omschrijving' is, doch enkel evocatie en gelijkenis". De verstaanbaarheid van de tekst staat voor Escher voorop, daarom laat hij in de drie delen waaruit het stuk bestaat de polyfone melodie grotendeels zingen op klinkers. De stemmen die de tekst zingen bevatten juist melodische wendingen die de natuurlijke cadans van de taal volgen. Samen vormen alle partijen een extatische lofzang.

Le vrai visage de la paix

Rudolph Escher

Le vrai visage de la paix
Je connais tous les lieux où la colombe loge
Et le plus naturel est la tête de l'homme.
L'amour de la justice et de la liberté
A produit un fruit merveilleux
Un fruit qui ne se gâte point
Car il a le goût du bonheur.
Que la terre produise que la terre fleurisse
Que la chair et le sang vivants
Ne soient jamais sacrifiés.
Que le visage humain connaisse
L'utilité de la beauté
Sous l'aile de la réflexion.
Pour tous du pain pour tous des roses
Nous avons tous prêté serment
Nous marchons à pas de géant
Et la route n'est pas si longue.
Nous fuirons le repos nous fuirons le sommeil
Nous prendrons de vitesse l'aube et le printemps
Et nous préparerons des jours et des saisons
A la mesure de nos rêves.
La blanche illumination
De croire tout le bien possible.
L'homme en proie à la paix se couronne d'espoir.
L'homme en proie à la paix a toujours un sourire
Après tous les combats pour qui le lui demande.
Feu fertile des grains des mains et des paroles
Un feu de joie s'allume et chaque cœur a chaud.
Vaincre s'appuie sur la fraternité.
Grandir est sans limites.
Chacun sera vainqueur.
La sagesse pend au plafond
Et son regard tombe du front comme une lampe
de cristal.
La lumière descend lentement sur la terre
Du front le plus ancien elle passe au sourire
Des enfants délivrés de la crainte des chaînes.
Dire que si longtemps l'homme a fait peur à
l'homme
Et fait peur aux oiseaux qu'il portait dans sa tête.
Après avoir lavé son visage au soleil

Het ware gezicht van de vrede
Ik ken iedere plaats waar de vredesduif woont
En het liefst huist hij in het hart van de mens.
De liefde voor vrijheid, voor gerechtigheid
Draagt ene wonderlijke vrucht
Een vrucht die nooit bederven zal
Want zij heeft de smaak van geluk.
Dat de aarde mag zwellen, dat de aarde mag bloeien
Dat het levend vlees en het levend bloed
Nooit ter slachting mogen gaan.
Dat de mens onder de vleugels van de bezinning
De onmisbaarheid van schoonheid
beseffen mag.
Voor allen brood voor allen rozen
Die gelofte deden wij
Met reuzenstappen lopen wij
En de weg is echt niet lang.
Rust noch slaap zullen wij onze leden getroosten
Als wij de lente en de dageraad razend snel nemen
En zo bereiden wij de weg, voor dagen en seizoenen
Naar de maat van onze dromen.
Het geloof dat het goede kan bestaan
Straalt als een sneeuw wit licht.
De mens ten prooi aan vrede kroont zich met hoop.
De mens ten prooi aan vrede heeft na iedere strijd
Nog een glimlach over voor wie daar om vraagt.
Een vruchtbaar vuur van graan van hoop van woorden.
Een vreugdevuur laait op en verwarmt ieders
hart. De overwinning steunt op onze broederschap
Onze groei is grenzeloos.
Iedereen zal overwinnaar zijn.
Boven ons hoofd hangt de wijsheid
En haar blik straalt van haar gelaat als een lamp
van kristal.
Het licht daalt langzaam af naar de aarde
Op het gelaat van oude mensen en glijdt langs de
glimlach van kinderen die niet meer bang zijn voor
ketenen. Zo lang hebben mensen andere mensen
bang gemaakt; En ook de vogels in zijn hoofd heeft
hij bang gemaakt.
Maar nu hij zijn gelaat heeft gewassen in de zon

L'homme a besoin de vivre
Besoin de faire vivre et il s'unit d'amour
S'unit à l'avenir.
Mon bonheur c'est notre bonheur
Mon soleil c'est notre soleil
Nous nous partageons la vie
L'espace et le temps sont à tous.
Ouvre tes ailes beau visage
Impose au monde d'être sage
Puisque nous devenons réels.
Nous devenons réels ensemble par l'effort
Par notre volonté de dissoudre les ombres
Dans le cours fulgurant d'une clarté nouvelle.
La force deviendra de plus en plus légère
Nous respirerons mieux nous chanterons plus haut.

Tekst: Paul Éluard

nu moet hij leven
Nu moet hij leven maken, zich in liefde verenigen
Zich verenigen met zijn toekomst.
Mijn geluk is ons geluk
En mijn zon is onze zon
Samen delen wij het leven
Ruimte en tijd zijn van iedereen.
Spreid nu je vleugels, mooi gelaat
En leer de wereld wijs te zijn
Immers nu pas gaan wij echt bestaan.
Samen krijgen wij gestalte door de inspanning
Door de bereidheid de schaduwen te verdrijven
Met de vlamme stroom van een nieuw gezicht.
Het gewicht wordt almaar lichter
Wij ademen vrijer en zingen met steeds luider stem.

Vertaling: Gerrit-Jan Vonk

pauze

Nadat u in de pauze hebt kunnen bijkomen van Eschers meeslepende en euforische ode aan de vrede, beginnen we nu rustig en kalm, met *Calme des Nuits* van **Camille Saint-Saëns** (1835-1921). Al op vroege leeftijd bleek de jongen een groot muzikaal talent te hebben. Als vierjarige componeerde hij zijn eerste pianowerk(je) en hij debuteerde op tienjarige leeftijd, waarbij hij het publiek verblufte door op verzoek ieder van de 32 pianosonates van Beethoven uit het hoofd te spelen. Naast de muziek had Saint-Saëns een brede belangstelling: archeologie, wiskunde, filosofie, astronomie; en zelfs lepidopterologie – de wetenschap van het bestuderen van vlinders en motten – behoren tot zijn intellectuele bagage. De muziek was echter het belangrijkste in zijn leven. Zo belangrijk zelfs, dat hij er vijanden door maakte. Debussy behoorde tot 'de vijand', en Stravinsky was 'gek', volgens hem.

Calme des Nuits (1882) is gecomponeerd in de tijd dat er in Frankrijk een nieuwe stroming in de muziek ontstond, parallel aan de schilderkunst: het impressionisme. Lyrische melodieën werden ondersteund door rijke akkoorden waaraan septimen en nonen waren toegevoegd. In *Calme des Nuits* zijn het vooral de lange lijnen en de stille kracht die daar vanuit gaat die de aandacht grijpen. De nacht begint rustig en stil, bouwt op vanuit het niets, zingt lof van de grootse stilte van het firmament. Dan, om de liefde voor rust nogmaals te benadrukken, wordt de nacht gecontrasteerd met de juichende dag met stralende zon. In muziek en in tekst wordt de tegenstelling duidelijk; in tekst wordt de voorkeur voor de nacht benoemd. Tot slot keert de verstilling van de nacht terug, eindigend in stilte en kalmte.

Calme des Nuits

Camille Saint Saens

Calmes des nuits, fraîcheur des soirs,
Vaste scintillement des mondes,
Grand silence des antres noirs
Vous charmez les âmes profondes.
L'éclat du soleil, la gaité,
Le bruit plaisent aux plus futiles;
Le poète seul est hanté
Par l'amour des choses tranquilles.

De stilte van de nacht, de koelte van de avond
De geweldige schittering van het zwerk
De enorme stilte van de donkere spelonken
Diepzinnige geesten verheugen zich daarin.
De stralende zon, de vrolijkheid,
en het lawaai vermaakt oppervlakkige mensen,
De dichter is vol van liefde
voor stille zaken.

Vertaling: Maria Salomons

Claude Debussy (1862-1918) was een pionier, een innovatieve componist die deuren opende naar nieuwe vormen, harmonieën en texturen in de muziek. Met zijn composities behoort hij tot het impressionisme, waarbij hij zich vooral richtte op het overbrengen van de intentie van een tekst of beeld in de muziek. Sfeer is belangrijker dan een individuele emotie. De poëtische betekenis stond voorop, niet de structuur van een tekst of de harmonische standaarden die destijds golden.

De *Trois Chansons de Charles d'Orléans* (1898,1908) zijn de enige stukken van Debussy voor koor a capella. Het eerste lied, *Dieu! Qu'il la fait bon regarder*, bezingt de schoonheid van een vrouw. De muziek is etherisch en onderkoeld, een mix van schijnbaar tegengestelde Renaissance en moderne invloeden. Van een wat levendiger karakter is het tweede lied, *Quant j'ai ouy le tabourin*. Hier komt Debussy's voorliefde om tekst te vertalen naar muziek heel duidelijk naar voren: de tamboerijn weerklinkt in de stemmen die de melodie, gezongen door de sopranen, begeleiden gedurende het lied. Het derde lied, *Yver, vous n'estes qu'un villain*, vormt tenslotte een sterke tegenstelling met de eerste twee liederen. Na onze recente langdurige winter voelt Debussy's toonzetting van het gedicht zeer passend: fel waar de tekst zingt over de winter, zacht en lieflijk waar de zomer aan bod komt. In alle drie liederen komt Debussy's liefde voor het woord en de poëzie naar voren. Een kleine en fijne expositie van het karakter van de componist.

Trois Chansons

Claude Debussy (1862-1918), 1909

1. Dieu! Qu'il la fait bon regarder!

Dieu! qu'il la fait bon regarder
La gracieuse bonne et belle;
Pour les grans biens que sont en elle
Chacun est prest de la louer.

God, wat een feest om naar haar te kijken,
die gracieuze, goede, mooie vrouw!
Ieder is bereid de lof te zingen
van haar grote kwaliteiten.

Qui se pourroit d'elle lasser?
Tousjours sa beauté renouvelle.
Dieu! qu'il la fait bon regarder
La gracieuse bonne et belle!

Wie zou haar moe worden?
Haar schoonheid is eeuwig nieuw.
God wat een feest om naar haar te kijken,
Die gracieuze, goede, mooie vrouw!

Par de ça ne de là, la mer
Ne scay dame ne damoiselle
Qui soit en tous bien parfaits telle.
C'est ung songe que d'i penser:
Dieu! qu'il la fait bon regarder!

Aan deze noch aan de overkant van de zee
Is een dame of jonge vrouw bekend
Die in elk opzicht zo volmaakt is.
Als ik aan haar denk, denk ik te dromen:
God, wat een feest om naar haar te kijken!

2. Quant j'ai ouy le tabourin

Quant j'ai ouy le tabourin
Sonner, pour s'en aller au may,
En mon lit n'en ay fait affray
Ne levé mon chief du coissin;
En disant: il est trop matin
Ung peu je me rendormiray:

Toen ik de tamboerijn hoorde
Met zijn oproep om mei te gaan vieren,
Heb ik, in mijn bed, niet gereageerd
En niet eens mijn hoofd van het kussen getild.
Ik zei: het is nog te vroeg,
Ik ga nog eventjes slapen.

Quant j' ay ouy le tabourin
Sonner pour s'en aller au may,
Jeunes gens partent leur butin;
De nonchaloir m'accointeray
A lui je m'abutineray
Trouvé l'ay plus prouchain voisin;

Toen ik de tamboerijn hoorde
Met zijn oproep om mei te gaan vieren
Jongemannen verdelen de buit;
Mijn vriendje zal nonchalance heten
Hem geef ik me als buit.
Hij staat mij het meest na.

Quant j'ay ouy le tabourin
Sonner pour s'en aller au may
En mon lit n'en ay fait affray
Ne levé mon chief du coissin.

3. Yver, vous n'estes qu'un villain

Yver, vous n'estes qu'un vilain;
Esté est plaisant et gentil
En témoing de may et d'avril
Qui l'accompaignent soir et main.

Esté revet champs, bois et fleurs
De sa livrée de verdure
Et de maintes autres couleurs
Par l'ordonnance de nature.

Mais vous, Yver, trop estes plein
De nège, vent, pluye et grézil.
On vous deust banir en éxil.
Sans point flater je parle plein,
Yver, vous n'estes qu'un vilain.

Teksten: Charles, Duc d'Orléans (1394-1465)

Maurice Ravel (1875-1937) wordt net als Debussy gerekend tot het muzikale impressionisme. De twee ontmoetten elkaar in de jaren negentig van de negentiende eeuw, en Ravel was onder de indruk. Ze speelden elkaars werk, bezochten dezelfde muzikale gelegenheden en werden vertolkt in dezelfde concerten. Toch waren het tegengestelde persoonlijkheden. Waar Debussy's werk wordt gekarakteriseerd als spontaan en ontspannen, was Ravel meer gericht op vorm en vakbekwaamheid. Er ontstonden twee kampen van aanhangers, die elkaar uitmaakten voor imitator en betwistten wie nu wie had beïnvloed. Dat duurde zelfs voort tot na de dood van Debussy. Gelukkig trok Ravel zich weinig aan van dit gedoe.

Bij aanvang van de Eerste Wereldoorlog wachtte Ravel op zijn oproep voor het leger. Hij benutte de tijd om te componeren en schreef drie liederen voor koor a capella (zowel de tekst als de muziek zijn van zijn hand). *Trois beaux oiseaux du Paradis* is het tweede uit de reeks, en verhaalt over iemand wiens vriend is vertrokken naar de oorlog. Drie paradijsvogels – één blauw, één wit, één rood, als de kleuren van de Franse vlag – vertellen hoe het gaat aan het front. Wanneer de laatste vogel een karmozijnrood hart meebrengt, eindigt het lied met het verlangen ook te sterven. De tegenstelling tussen de mooie vogels en de verdrietige boodschap die ze brengen klinkt terug in de melodie van het lied, waarbij de solo van de mezzosopraan wordt omlijst door expressieve klankbeelden van de overige stemmen van het koor. De solo wordt gezongen door Sofie Jansen.

Trois Beaux Oiseaux du Paradis

Maurice Ravel, 1915

Trois beaux oiseaux du Paradis,
(Mon ami z'il est à la guerre)
Trois beaux oiseaux du Paradis
Ont passé par ici.
Le premier était plus bleu que ciel,
Le second était couleur de neige,
Le troisième rouge vermeil.

Toen ik de tamboerijn hoorde
Met zijn oproep om mei te gaan vieren,
Heb ik, in bed, niet gereageerd,
En niet eens mijn hoofd van het kussen getild.

Winter, je bent je reinste onverlaat.
De zomer is lief en aardig.
Kijk maar naar mei en april,
die hem 's avonds en 's ochtends vergezellen.

Over velden, bossen en bloemen
Spreidt de zomer zijn kleed uit,
groen en in allerlei andere kleuren,
op bevel van de natuur.

Maar jij, winter, je hebt veel te veel
sneeuw, wind, regen en hagel.
Je zou verbannen moeten worden.
Onomwonden volgt hier mijn mening:
Winter, je bent je reinste onverlaat.

Drie mooie paradijsvogels,
(Mijn vriend vecht in de oorlog)
Drie mooie paradijsvogels
Zijn hier voorbijgegaan.
De eerste was blauwer dan de lucht,
De tweede had de kleur van sneeuw,
De derde was vermiljoenrood.

"Beaux oiselets du Paradis,
Qu'apportez par ici?"
"J'apporte un regard couleur d'azur."
"Et moi, sur beau front couleur de neige,
Un baiser dois mettre, encore plus pur"
"Oiseau vermeil du Paradis,
Que portez-vous ainsi?"
"Un joli cœur tout cramoisi ..."
"Ah! je sens mon cœur qui froidit ...
Emportez-le aussi".

Tekst: Maurice Ravel

Aan het slot van dit concert keren we terug naar **Poulenc**, deze keer als kwajongen. De *Sept Chansons* (1936) zit vol met muzikale en tekstuele tegenstellingen. Poulenc was geïnspireerd door surrealistische dichters en zag de muzikale mogelijkheden van hun poëzie. Voor de *Sept Chansons* selecteerde hij twee surrealistische gedichten van Apollinaire en vijf van Éluard. In de gedichten komen verschillende thema's telkens terug: de liefde, de natuur en de mens, al dan niet in combinatie. Tegenstellingen worden gevonden in de tekst ('air'-'terre', 'nudité'-'parure', 'coureur'-'dormeur'), vaak gelardeerd met surrealistische, slecht begrijpelijke teksten over engelen in kokskleren. Poulenc vulde deze wonderbaarlijke tegenstellingen muzikaal aan door ook daar te werken met veel contrasten, zowel in textuur (soli-tutti) als in voordracht (ritmisch strak-vrij). De stemmen worden soms gebruikt om tekst over te brengen, maar even zo kunnen ze worden ingezet om als orgelpijpen enkel tonen te produceren. Het surrealisme heeft in Poulencs handen niet meer nodig dan enkel de stemmen van het koor. En zo eindigt dit concert luid en schitterend met de heldere zomerzon, eenstemmig gezongen door het gehele koor.

Sept chansons

Francis Poulenc

I. La blanche neige

Les anges dans le ciel
L'un est vêtu en officier
L'un est vêtu en cuisinier
Et les autres chantent.
Bel officier couleur du ciel
Le doux printemps longtemps après Noël
Te médaillera d'un beau soleil.
Le cuisinier plume les oies
Ah! Tombe neige,
Tombe et que n'ai je
Ma bien-aimée entre mes bras.

Tekst: Guillaume Apollinaire

II. À peine défigurée

Adieu tristesse.
Bonjour tristesse.
Tu es inscrite dans les lignes du plafond.
Tu es inscrite dans les yeux que j'aime.
Tu n'es pas tout à fait la misère,
Car les lèvres les plus pauvres te dénoncent
Par un sourire.

"Mooie paradijsvogeltjes,
Wat brengen jullie hier?"
"Ik breng een blik van azuurblauwe kleur."
"En ik, op een sneeuwblank voorhoofd,
Moet ik een kus drukken, puurder nog."
"Vermiljoenen paradijsvogel,
Wat brengt u hier?"
"Een mooi karmozijnrood hart..."
"Ach, ik voel mijn hart koud worden...
Neem het ook mee."

De witte sneeuw

De engelen in de hemel
De een is als officier gekleed
De ander is als kok gekleed
En de anderen zingen.
"Mooie officier in hemelkleur
De zoete lente speldt je lang na kerst
Een fraaie zonnemedaille op."
De kok plukt de ganzen.
Kijk daar valt de sneeuw
En waarom nu, heb ik
Mijn lief niet in mijn armen.

Nauwelijks vervormd

Vaarwel bedroefdheid.
Wees gegroet bedroefdheid.
Jij staat gekerfd in de lijnen van 't plafond.
Jij staat gekerfd in de ogen van mijn lief.
Toch ben je niet als ellende,
Want zelfs de armste lippen
Verraden je met een glimlach.

Bonjour, tristesse.
Amour des corps aimables.
Puissance de l'amour
Dont l'amabilité surgit
Comme un monstre sans corps.
Tête désappointée.
Tristesse, beau visage.

Tekst II-V: Paul Éluard

III. Par une nuit nouvelle

Femme avec laquelle j'ai vécu,
Femme avec laquelle je vis,
Femme avec laquelle je vivrai,
Toujours la même, le même.
Il te faut un manteau rouge,
Des gants roug' un masque rouge.
Il te faut des bas noirs.
Des raisons des preuves,
De te voir toute nue.
Nudité pure, ô parure parée.
Seins, ô mon coeur.

IV. Tous les droits

Simule
L'ombre fleurie des fleurs
Suspendues au printemps,
Le jour le plus court de l'année
Et la nuit esquimau.
L'agonie des visionnaires de l'automne,
L'odeur des roses,
La savante brûlure de l'ortie.
Étends des linges transparents,
Dans la clairière de tes yeux.
Montre les ravages du feu,
Ses oeuvres d'inspiré,
Et le paradis de sa cendre,
Le phénomène abstrait,
Luttant avec les aiguilles de la pendule.
Montre les blessures de la vérité,
Montre les serments qui ne plient pas,
Montre toi.
Tu peux sortir en robe de cristal,
Ta beauté continue.
Tes yeux versent des larmes,
Des caresses, des sourires.
Tes yeux sont sans secret,
Sans limites.
Simule l'ombre fleurie des fleurs
Suspendues au printemps.

Wees gegroet, bedroefdheid.
Liefde van lieve lijven.
Kracht van de liefde,
Waarvan de aanvalligheid verrijst
Als een beest zonder lijf.
Pruilerig hoofd.
Bedroefdheid, mooi gezicht.

Op zekere nieuwe nacht

Vrouw met wie ik leefde,
Vrouw met wie ik leef,
Vrouw met wie ik zal leven,
Immer dezelfde, dezelfde.
Je moet een rode mantel aan,
Rode handschoenen, 'n rood masker.
Je moet zwarte kousen aan.
Redenen, tekenen,
Waarom ik je naakt wil zien.
Pure naaktheid, o getooide versiering.
Borsten, o mijn hart.

Alle rechten

Verbeeld
De kleurige schaduw der bloemen
Aan de lente opgehangen
De kortste dag van het jaar
En de eskimo-nacht
De doodsstrijd van de zieners van de herfst
De geur van rozen,
Het wilde branden van de netel.
Spreid doorzichtig linnen
In de schittering van je ogen.
Toon de schade die het vuur aanricht,
De werken van zijn inspiratie
En het paradijs van zijn as
Het onbelichaamde verschijnsel
Dat met de wijzers van de klok strijdt.
Toon de kwetsuren van de waarheid
Toon de preken die niet buigen
Toon je.
Al ga je in kristal gekleed,
Je schoonheid blijft.
Jouw ogen plengen tranen,
Liefkozingen, 'n glimlach.
Jouw ogen zijn zonder geheimen,
Zonder grenzen.
Verbeeld de schaduw der bloemen
Opgehangen aan de lente.

V. Belle et ressemblante

Un visage à la fin du jour,
Un berceau dans les feuilles mortes du jour.
Un bouquet de pluit nue,
Tout soleil caché,
Toute source des sources au fond de l'eau.
Tout miroir des miroirs brisés.
Un visage dans les balances du silence.
Un caillou parmi d'autres cailloux
Pour les frondes
Des dernières lueurs du jour.
Un visage semblable
à tous les visages oubliés.
Un berceau dans les feuilles mortes,
Un bouquet de pluie nue.
Tout soleil caché.

VI. Marie

Vous y dansiez petite fille
Y danserez-vous mère-grand
C'est la maclotte qui sautille
Toutes les cloches sonneront
Quand donc reviendrez-vous Marie
Les masques sont silencieux
Et la musique est si lointaine
Qu'elle semble venir des cieux
Oui je veux vous aimer mais vous aimer à peine
Et mon mal est délicieux
Les brebis s'en vont dans la neige
Flocons de laine et ceux d'argent
Des soldats passent et que n'ai-je
Un coeur à moi ce coeur changeant
Changeant et puis encor que sais-je
Sais-je où s'en iront tes cheveux
Crépus comme mer qui moutonne
Sais-je où s'en iront tes cheveux
Et tes mains feuilles de l'automne
Que jonchent aussi nos aveux
Je passais au bord de la Seine
Un livre ancien sous le bras
Le fleuve est pareil à ma peine
Il s'écoule et ne tarit pas
Quand donc finira la semaine
Quand donc reviendrez-vous Marie

Tekst: Guillaume Apollinaire

Mooi en gelijkelijk

Een gezicht bij het eind van de dag,
Een wieg in de dode bladeren van de dag.
Een boeket naakte regen,
Helemaal bedekte zon,
Louter bron van bronnen op de bodem van het water.
Louter spiegeling van gebroken spiegels.
Een gezicht in de weegschalen der stilte.
Een kiezel tussen andere kiezels.
Voor de slingers
Van de laatste lichtstralen van de dag.
Een gezicht als
Alle die vergeten zijn.
Een wieg in de dode bladeren,
Een boeket naakte regen.
Helemaal bedekte zon.

Marie

U danste er als kleine meid
Danst u er nog als oude vrouw?
't Is de maclotte*) die men huppelt
Alle klokken zullen luiden:
Wanneer kom je weer terug, Marie.
Maskers lopen zwijgend langs
En de muziek is zo veraf
Dat het lijkt of zij uit de hemel komt.
Ja, jou wil ik beminnen, als het maar niet teveel is
Want mijn pijn is dan honingzoet
De schapen gaan weg in de sneeuw
vlokken wol en vlokken zilver
Soldaten trekken voorbij en had ik maar
Een hartje voor mijn grillige hart
Wel grillig, verder, weet ik veel
Weet ik waar jouw haar heen zal gaan
Gevlokt als het schuim der zee
Weet ik waar jouw haar heen zal gaan
En je handen als herfstbladeren
bezaaid met geheimen van ons hart
Ik liep langs de oever van de Seine
Een oud boek onder mijn arm
De rivier is als mijn verdriet
Hij stroomt altijd voort en droogt niet op
Wanneer toch is de week voorbij
Wanneer toch kom je weer terug, Marie

*) maclotte: volksdans uit de omgeving van Stavelot

VII. Luire

Terre irréprochablement cultivée,
Miel d'aube, soleil en fleurs,
Coureur tenant par un fil au dormeur.
(Noeud par intelligences)
Et le jetant sur son épaule:
'Il n'a jamais été plus neuf,
Il n'a jamais été si lourd.'
Il sera plus léger,
Usure,
Utile.
Clair soleil d'été avec,
Sa chaleur, sa douceur, sa tranquillité.
Et, vite,
Les porteurs de fleurs en l'air touchent de la terre.
Terre irréprochablement cultivée,
Miel d'aube, soleil en fleurs,
Coureur tenant par un fil au dormeur.
Clair soleil d'été.

Tekst: Paul Éluard

Schitteren

Onberispelijk bebouwd land
Honing van de dageraad, bloeiende zon,
Bode, die nog met een draad aan de slaper hangt.
(Bond van wederzijds begrip)
Tilt de zon op zijn schouders:
'Hij is nog nooit zo nieuw geweest,
Hij is nog nooit zo zwaar geweest.'
Straks zal hij lichter zijn,
Slijtage,
Nuttig.
Heldere zomerzon met,
Zijn warmte, zijn mildheid, zijn rust.
En, snel,
zijn de bloemdragers in de lucht verwant met de aarde.
Onberispelijk bebouwd land
Honing van de dageraad, bloeiende zon,
Bode, die nog met een draad aan de slaper hangt.
Heldere zomerzon.

Sanne Nieuwenhuijsen

Sanne Nieuwenhuijsen (1979) begon haar muzikale opleiding op de Kathedrale Koorschool Utrecht. Aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag studeerde ze hoofdvak Koordirectie bij Jos van Veldhoven en Jos Vermunt. Daarnaast volgde ze ook het hoofdvak Solozang bij Sasja Hunnago en Gerda van Zelm. Na haar studie volgde Sanne masterclasses koordirectie bij onder meer Tonu Kaljuste, het Nederlands Kamerkoor en Veljo Tormis.

Sinds 1998 heeft Nieuwenhuijsen als (assistent-)dirigent voor een reeks van gezelschappen gestaan, waaronder het Kathedrale Koor Utrecht, Kamerkoor Venus, het Erasmus Kamerkoor en het Toonkunstkoor Amsterdam. Ook leidt zij diverse projectkoren in Nederland en coacht zij regelmatig (semi-)professionele ensembles. Deelnames aan (internationale) koorfestivals leverden meerdere malen eerste prijzen op met deze ensembles.

Naast de vaste dirigent van Kamerkoor Vocoza is Sanne als dirigent verbonden aan het Muziekinstituut van de Kathedraal Sint Bavo te Haarlem en als dirigent/muziekdocent aan de Koorschool Haarlem.

Kamerkoor Vocoza

Kamerkoor Vocoza bestaat uit 28 geschoolde amateur-zangers, die samen een behoorlijk professioneel niveau weten te bereiken. Het koor staat sinds 2008 onder leiding van Sanne Nieuwenhuijsen, en heeft een vaste plaats in het concertleven in de regio Amsterdam/Haarlem verworven. Vocoza brengt gemiddeld twee eigen concertreeksen per jaar.

Vocoza (de naam is een afkorting van Vondelpark Concertgebouwbuurt Zangers) werd opgericht in 1980 door Paul Hameleers. In 1981 nam diens zoon Frank de leiding over. In 1990 werd Ira Spaulding dirigent. Dit resulteerde in originele en spraakmakende uitvoeringen. Moderne Amerikaanse koormuziek vormde lange tijd een speerpunt in de programmering. Zo verzorgde Vocoza in juni 2001 de Nederlandse première van zes hedendaagse madrigalen van Morten Lauridsen. Vocoza bracht ook geregeld bekende meesterwerken in kleine bezetting. Hoogtepunten in dat opzicht waren Händels *Messiah* in 2001 en een lovend ontvangen *Johannes Passie* in kleine bezetting, met het koor in kwartetten opgesteld.

Onder leiding van Sanne Nieuwenhuijsen is het koor nieuwe artistieke wegen ingeslagen. Zo zong het koor o.m. de *Mis in g* van Francis Poulenc, de *Reincarnations* van Samuel Barber en het *Motet voor de kardinaal* van Daan Manneke. Met de bevlogen Nieuwenhuijsen zoekt Vocoza ook naar nieuwe kruisbestuivingen tussen koormuziek, theater en kunst. Een theaterprogramma met muziek op teksten van Goethe en Shakespeare en dialogen van Hans van Hechten en Vastert van Aardenne werd zeer goed ontvangen.

Met het *Hollands Requiem* (het *Deutsches Requiem* van Brahms in de hertaling van Jan Rot) liet Vocoza in 2012 horen dat het als klein ensemble ook de grotere oratoriumwerken heel goed aankan.

Vocoza is intussen ook te zien en te horen in de film *Nummer veertien, home* van de internationaal bekende beeldend kunstenaar Guido van der Werve.

Een uitgebreid historisch overzicht vindt u op: www.vocoza.nl/historie

Sopranen: Henny Brouwer, Corinna Dästner, Saskia Eelman, Henriëtte van Hoek, Sofie Jansen, Christine de Kam, Diète Sybesma, Anna Tómasdóttir en Lianne Verhaar

Alten: Loes Aartsen, Esther Arrindell, Violette Baudet, Olga Hasenack, Hilke Molenaar, Joke Scholten en Renée Weder

Tenoren: Andrew Fleming, Marten Jan Geertsema, Thomas Kloppenburg, Adrien Kuijten, Sam van Nierop en Maarten Streekstra

Bassen: Bram Bos, Alexander Orthel, Rob Kloppenburg, Berend de Vries, Hein Walter en Nico Witteman.

Nieuwe leden:
Vocoza heeft nog plaats voor een lage alt. Meer informatie: info@vocoza.nl of 06-15841277.

adieu tristesse

Ferluce brengt licht in uw leven!

Lichtobjecten en beelden

www.ferluce.nl